

tek. All. Paedagogium I Gyvri ut 13

IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI

SZILÁDY ÁRON

A BIZOTTSÁG ELŐADÓJA

*

HUSZONKETTEDIK ÉVFOLYAM

NEGYEDIK FÜZET

BUDAPEST

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA

1912

4

SZILÁDY ÁRON
KÖZLEMÉNYEK
HUSZONKETTEDIK ÉVFOLYAM
NEGYEDIK FÜZET
BUDAPEST
1912

TARTALOM.

	Lap
Zrínyi egy ismeretlen átdolgozója. <i>Rexa Rezső.</i>	385
Bod Péter mint versíró. <i>Szigetvári Iván.</i>	395
Argirus királyfi kertje. <i>Márki Sándor. Dr. Gulyás József.</i>	403
A »Vitéz Francisco« délszláv rokonai. <i>Dr. Szegedy Rezső.</i>	407
John Stibli, shoemaker and poet. <i>Dr. Marót Károly.</i>	413
Arany János Geszten. <i>Gyöngyösy László.</i>	416

Adattár :

Horvát Istvánnak minden napra szolgáló jegyzőkönyve 1805. eszt. (Negyedik közlemény.) Néh. <i>Széchy Károly</i> másolatából.	419
Fáy András emlékkönyve Nagykőrösön. <i>Dr. Gesztesi Gyula.</i>	430
Bajza József akadémiai munkássága. (Befejező közlemény.) <i>Viszota Gyula.</i>	433
Bethlen Farkas, a történetíró életéhez. <i>Dr. Lukinich Imre.</i>	467
Palaticz Györgyről. <i>Kemény Lajos.</i>	472
Csabay Mátyás levelei. <i>Kemény Lajos.</i>	476
Marussi András életéhez. <i>Kemény Lajos.</i>	480
Szepsi Korocz György életéhez. <i>Kemény Lajos.</i>	484

Könyvismertetés :

<i>A Békefi-Emlékkönyv.</i> Dolgozatok Békefi Remig egyetemi tanári működésének emlékére. Írták : Tanítványai. Budapest, 1912. <i>Dr. Nagy József.</i>	487
---	-----

Irodalomtörténeti repertorium. <i>Hellebrant Árpád.</i>	490
Tartalom. Hely-, név- és tárgymutató.	I—XVI

—

Az Irodalomtörténeti Közlemények a Magyar Tud. Akadémia Irodalomtörténeti Bizottságának megbízásából és kiadásában jelenik ugyan meg, de tartalmáért egyedül a szerkesztő felelős.

Szerkesztő lakása : *Halas.*

ZRINYI EGY ISMERETLEN ÁTDOLGOZÓJA.

— Csergics Simon. 1789. —

Zrinyink *Szigeti veszedelmének* óriási jelentőségét mi sem igazolja jobban, mint az a tény, hogy időnként akadtak a magyar irodalom buzgó munkásai között, a kik Zrinyi ez alkotását koruknak hozzáférhetőbbé óhajtották tenni azáltal, hogy ósdias nyelvezetét, verselésének gyengeségeit, rímelésének egyhangúságát felcserélik frissebb nyelvezettel, mesteribb verseléssel és csengőbb rímeléssel. Merész hiedelmük volt e tiszteletreméltó igyekezetű irodalmároknak, hogy ők a hivatottak Zrinyinek a halhatatlanságot megszerezni, s hogy ők fogják Zrinyinek mindazt megadni, a mit genie-je nélkülözött.

Széchy Károly terjedelmes és tökéletesnek mondható Zrinyi-je¹ megemlékezik az irodalom e Sysiphusairól, azoknak eddig ismert kísérleteit részletesen ismerteti, megvilágítja a fel-fogásukat, taglalja munkájukat és kimutatja, mily helyet foglal el kísérletük a literatúrában és hogy mennyivel vitték a *Szigeti veszedelmet* közelebb koruk művészi és irodalmi igényéhez.

Hogy mi eredménye volt az átköltésnek, azt félreérthetetlenül magyarázza az a tény, hogy még manap is — az eredetit olvassa, a ki az *Obsidio Sigethianát* olvasni óhajtja, nem menekül annak ósdiassága elől egyik ujító, vagy a mint ők nevezik magukat, *jobbító* remekéhez sem.

Egy ilyen jobbító alkotását találtam meg az Árvamegyei Csaplovics könyvtár kézíratai között.

A 1899. számú nagy negyedréti kötet, mely gondos és a szerző kezétől eredő javításokkal tarkított kézirat *Csergics Simon* munkája.

Csergics (Tsergits) Simon a XVIII. század ama lelkes pap írói közé tartozott, a kik buzgalommal áldozták idejüket a literatúrának, mert eltelve annak tudatától, hogy a még oly kis tehetség szorgalma is nagy eredményeket ér el a kezdő kulturában — szent hazafi kötelességet véltek teljesíteni akkor,

¹ *Széchy Károly* : Gróf Zrinyi Miklós. Öt kötet. (A Magyar Történelmi Eletrajzok sorozata.) Budapest. 1896—1902.

a mikor ujjaikon számlálták a verssorokat, vagy vadásztak az akkor igen elemi formában megtalálható rímekre.

A mi kevés adat életéről fenmaradt, azt Szinyeiben ¹ megtalálja a kutató.

Arról a kísérletről azonban, melylyel Zrinyit akarta az elfeledtetéstől megóvni, — arról sem Széchy, sem Szinyei idézett művében — mint eddig ismeretlen átdolgozásról, szó nincs.

A kézirat, melynek évszáma 1789, a pozsonyi szeminárium-ban keletkezett. Első lapján (*a. old.*)

ZRÍNI
MIKLÓS

neve olvasható. A következő lapon (*c. old.*) a mű teljes címe ügyes rondírással, mely lap belső (*d.*) oldalán a jobbító Virgiliusból és Rajnisból vett egy-egy jelmondata olvasható. A harmadik, I-el jelzett lapon kezdődik az Elő-Beszéd, mely a IV. lap alján ér véget.

(*c. oldal.*)

Horvát Országi Bán

Gróf

ZRINI MIKLÓS

Szigetnél nyert

GYŐZEDELME

írta

Megjobbított versekkel

Csergics Simon

önnön multságára

1789.

(*d. oldal.*)

Arma, virumque cano — — — *Virgilius*. Rettentő hadi dolgokrúl, 's egy régi vitézrül Énekelek — — — — —

Rajnis.

(*I. oldal*)

Elő-Beszéd.

Ennek a *Poemának* leg első szerzője volt Szigeti Zrín Miklós' Fiának Onokája: ugyan tsak Zríni Miklós, a' mellyet ő Bétsben 1651 Esztendb. ilyen tzím alatt: *Adriai tengernek Sirenája Gróf Zríni Miklós* ki nyomtattattott (*sic!*) — tsak a versek kimenetelésben hiba ne volna, másként sok szép gondolatokkal, hasonlatosságokkal és ékes kimondásokkal tündök-

¹ Szinyei József. Magyar írók. II. köt.

lik ; ugyan is ; mert a' mint — 9-dik rész — maga is megvallja, szép *talentummal* bírt, a régi poetákba mélyen be tekintett — Mindjárt az elein is sokat jádszadozik a' Szerellemmel, hogy a *Virgilius* Szavaival kezdhesse Poémáját : a' mit' — első rész — Szulimánnak Furia által végzett hadra felgerjesztéséről beszéll : azt *Eneisnek* hetedik könyvéből — A' mit — 9-dik rész — Radivoj és Juranits követségéről hozott elő : azt *Eneisnek* 9-ik könyv, — a' mit 13 rész — Deliman Ali Bégnek felel : azt *Meta* 13-ik könyv. Noha nem olly gazdagon, mint az említett darabokban, szedegette.

Hogy néha ájtatoskodik, az nem tsak azon idők Szokásából, hanem a dolognak valóságos mivoltjából származott ; mert hogy Szigeti Zríni Miklós nem (*custos* : tsak) (II.) tsak győzhetetlen vitéz, hanem egy példás életű keresztény is lett légyen ; arról más-onnan is bizonyosokká tétetünk — Istváni Lib. 22. pag. 270 et sequ. — ha tehát az efféléket valakinek a' gyomra — ki vévén a' kinyilatkoztatásokat, a' mellyeknek én se lévén barátja tsak a' munkának egészsége miatt kegyelmeztem — meg nem emésztheti, hagygya el.

A' mi pedig a' történetnek valóságát illeti : tudni való, hogy ezt a bámulásra méltó esetet [*sic* !] minden hitelesebb Historikusok — Ha a' Szulimánnak halálát kiveszük, a' hol a' maga Eleit méltán is ! szerető Onoka abban munkálkodni látszatik, a' mire már régentén Tzitzero a' [*kitörülve* : Lentulust] Lucrejust kérte vala : *plusculum amori nostro* [*kitörülve* : tribu] *largiare* [*így* !] — Ep. fam. l. 5. Ep. 12 — tsak avval a' külömb-séggel adtak elő, hogy ezek kevesebb, Ő meg töb' környül állásokkal ugyan azt az egy dolgot beszéli.

Éppen ebből az okból nem tetszhetik nékem, hogy a Kónyi János, a' ki ezt a' könyvet égynehány különös eseteknek [*custos* : meg vál] (III.) meg változtatásával, a' szenteskedéseknek némű nemű elhagyásával, verseknek megjobbításával és az egész történeteknek némelly rövidebb Summába való foglaltatásával ki irta volt — nem tetszik mondám, el halgatván a' munkájának vége felé esett el lankadását, hogy a' megnevezett író íróványát [*sic* !] *Hadi Románnak* nevezte ; mert ez a' nevezés a' szokásnak bé vett regulái szerint az alatta előhozott történetnek igazságát egészen semmivé teszi. Ezen kívül is — Ez a' név inkább egy a Bellona mezejerül nem messze helyezett Tziprusban, mint sem a Tzipruszal tsak távúlról határos — Mársnak piartzán lakni kívánkozik. — Hogy pedig én is és penig imitt amott tűrhetetlemben (*sic* !) is el lankadva szunnyadozom : azt jól tudom — de ez semmit sem tesz ; mert hogy a tehetlenségemről semmit ne hozzák elő, tsak azt mondom, hogy önnön magam', és jó szívé [*custos* : Barátim] (IV.) Barátim', a kikre nézve e' rövid elő beszédemet is tevém, mulatságokra az egész munkát — semmit ki nem hagyván — mint az originá-

lisban vagyon egyedül a' verseknek hevenyébe jól rámára húzásával irtam ki. Ha tehát hibáztam: magamnak és azoknak a' kik a' hibakot fel se' is veszik vétettem.

Gróf Zríni Miklósról pedig azt senki se vélje, mintha Szigetvárnak Ostromlása előtt nem is élt volna, mert élt és ugyancsak ditsőségesen is élt; még első Ferdinánd királysága alatt 1542 Eszt. Horvat országi Bánnak *Keglevich Péter*, és *Nádosdi Tamás* után tétett — és már mind az előtt, mint pedig az után számtalan ütközetekben nyert győzedelmi palmával a Hazája' Hasznára mind a Törökek mind pedig a' Hiteszegett hazafiak ellen töröködő fejét ékesítette: Míglen 1566 esz. 7-ik 7-berben Szigetbül esett utolsó kirohanásának alkalmatosságával minden Nemzeteknél esmeretes bajnokságának utolsó 's elhervasztatlatlan laurusát ditsőségesen el nem kapta volna.

Iráni Pozsonyi sem. 1759 die 24 gbris.

Az Elő-Beszéd így végezvén a költővel és alkotásával, nemkülömben saját átírásával, ódai lendületű költeményben áldoz a költő »méltóságos hamvainak. (V. és VI. old.)

A költemény hangja, sőt verselése, — ha nem is tökéletes, — de mégis becsületére válik Csergicsnek, s míg verselő készsége itt elég nagynak mutatkozik, addig lelkesedése gyakran igen költői kifejezésekre készti.

(V. oldal.)

A'

Maga vérenek tsepjeivel
ékesült

Gróf ZRÍNI MIKLÓS

Méltóságos Hamvainak

A. A. A.

Szigeti Leventák ditső Fejedelme!
Hanyatló hazádnak paisos védelme!
Attila vérenek hatalmas Hektora
'S a' Szelindekinek vérengző Ostora.
Te, a' kinc hire, villámnak módjára
Nap keletről mégyen napnak a' nyugtára
Te! Te! Zríni Miklós, vitézség példája!
Boldogult Eleink' boldog Onokája!
Te hozzád rettegve s bámulva járúlok
'Sirban meghidegült hamvadhoz borúlok
De el fog egészen — el fog a' rettegés.
Véremet borzódás, nyelvemet rettegés,
Tsontjaim is bennem helyekbül mozdúlnak.
Tsurgó patakokba Szemeim borúlnak.

(VI. old.)

Nintsen bennem épség a' sok bámulásban
El fogy lélegzetem gyakor ájulásban

Mert még most is mint egy szemlélem kardodat,
 Szemlélem hartzolva megvénült karodat,
 Szemlélek Törökek testébül halmokat,
 Lábad alatt folvó véres patakokat.
 Szemlélem — mit mondok! — halavány testedet
 Holtak felett fekve, s ki menni lelkedet.
 Téged, Országodnak leg hiveb' pásztora
 Tündöklő erköltsnek Nagyságos Udvara
 Téged akar a' szük Muzám megtisztelni
 Kívánja Szentséges hamvodat betsülni
 De nints néki arra elíg [*sic!*] tehetsége
 Feljül múltja százszor élted ditsősége.
 Bátor feltámadjon Pcéták Serege
 Derüljön még egyszer Názó 's Máró Ege
 Élted írására vesse tudományát
 Azonnal meglátja kisded adományát
 Hát én mit tehetek, ha nem ditsérhetlek
 Mások szeme elő, mint vagy, nem tehetlek
 Azért tsak szemlélek, s rajtad tsodálkozok
 A' mély bámulásban mind addig habozok
 Miglen kívánságom, ha lehet, ki töltsem:
 Ki oltott véreddel Szivem részegitsen.

(Custos : Bé-Mentel)

E szerzőt dicsőítő advocatio után jobbitónk egy »Bé-Menetel«-t helyez az epósz elé, mely Zrinyi első idilliumával: *A vadászszal* kezdődik, míg a Bémenetelnek a folytatása a *Violához* irtt idillium.

Ime így kezdi a jobbitott költemény:

BÉ MENETEL.

Egy megbúsult vadász ki kelet idején
 Hogy boszszút vehessen mérgesült sebein:
 Sokat fáradozott Drávának erdején
 Nyílával szarvasnak nyomait keresvén.

Végre haszontalan: látta, fárodsága
 Dült Jegenye fára ült, hogy mulatsága
 Lehessen, 's térjen meg szive vidámsága
 Hogy lehessen egyszer nyugtos bátorsága.

De nem nyugodhatott itt Kupidó miatt
 A' ki néki mondá: Keresd fel Lybiát.
 Kelj szárnyodra s járd meg az egész Indiát:
 Mindenütt találod erős kezem' iját.

Tanais előttem téged el nem rejthet
 A' nyilt Atlas' setét gyomra el nem nyelhet,
 Két szemeim elől senki el nem tehet.
 Sebes nyilam téged' mindenhol meglelhet.

Ezt mondá Kupidó: és ugyan lén
 Mert mindenkor újjult benne az égő szén
 Volt bár az esztendő Ifjú vagy pedig vén:
 Mindenkor ő szive háborúságba lén.

A szép *Violának* olly kegyetlensége
Mint magas kősziklák engedetlensége
Vagy mint megvastagúlt kövek keménysége
Vala panaszinak e' féle bővsége.

A mint az itt közölt versszakok mutatják, Csergics elég bátorságot vesz arra, hogy eltérjen a mestertől, s merészen keveri annak sorait, hogy modernebbet nyújtson nagynevű előde munkájánál.³

A »Violához« átdolgozásánál azonban kevesebb szabadsággal él, a mint az első versszak — melyet csaknem szószerint vesz át — mutatja :

(a 10 laptól 16-ig.)

Bé menetelnek a' folytatása.

Kegyetlen ! hová futsz te, árnyéknál könnyeb !
Miert meg nem halgatsz, Aspisnál süketjeb !
Ah ! ne légy, mint egy kő, márványnál keményeb !
— Ne légy Szalamandra a' jégnél hidegeb !

Talán rettegsz gyenge Szivem égésétül.
Rettegsz te tulajdon Szived' vesztésétül. —
Ne félj ; Sőt végy erőt sebesésétül.
'S te miattod lobbant Szivednek tüzeitül.
Talán félsz ijamtúl, kit hordozok velem — — —

stb. stb.

Igy folytatódik — hiánytalanul — egészen az idillium utolsó versszakáig, mely Csergics Simon tolla alatt emígyen jobbul meg :

Viola, nem lészesz ez után gyötrelmem ;
Mert bolondságomon itt a' győzedelmem.
A szép hajnal tsillag lesz az én szerelmem.
Bálványom, oltárom, s versre gerjedelmem.

A *Bé-menetel* azonban nem ezzel végződik ; a költemény átírója még egy »Noszsa tehát . . .«-tal kezdődő öt versszakkal toldja meg, a melyeket nem Zrinyiből, de saját lelkéből merít. E pár sort az előbbi versszak hajnalcsillagához intézett invocatio nyitja meg, mint a ki tollát vezeti, s ugyan így fordul a rebegeő szavát vezető szikúli Múzsák-hoz ; de munkájának hangja — mondja — nem egyeztethető össze Vénus-szal, akár csak a paraszttal a bölcsesség, azért elhagyva az erótikus hangot búcsuzik Violától :

Téged is Violám ! ől napnak sugára
Nálam is aláb' száll Szépségednek ára.
El únt az én szivem, a' melly annyit vára ;
Jersze tehát elő Sziget Zrinyi vára.

Ez attúl a verstül fogva : »Noszsa tehát . . .« ez a magam költeménye.

Scriptum 30. 8bris 1789.

E *Bé menetel*-t követi a költemény. Fejéül áll az epósz rövidített czíme, alatta az »Első Rész« az ének (Csörgicsnél: rész) tartalmának rövid foglatával.

(17. lap.)

Gróf

Zrini Miklós' Szigetnél
nyert Győzedelme

Első Rész.

A' mindenható Isten a' Magyarok' genoszságát [sic !] büntetni akarván Alekto által azok ellen való hadra ingerli Szulimán Szívét, a' ki is azonnal Drinápolyban számos katonaságot gyűjtte.

En, a ki az előtt kisededjeb elmével,
Játszottam a' gyenge szerelem' versével,
Küszködtem Viola' kegyetlenségével
Most immár vesződek Mársnak fegyverével.

Fegyvert, 's vitézt hangzok, ki Török hatalmát
Megvetvén elvárta Szulimán' Ostromát,
Ama nagy Szulimán' egész birodalmát,
Ki ellen Europa nem lelte oltalmát.

Múza ! melly nem viselsz rothadó laurusból
Érdemlett koszorút, sem gyenge ágokból ;
Hanem a mennyei fényes tsillagokból
Kötve van, éjjeli holdból, és a Napból.

— — — — —
stb. stb.

Lássunk még egy rövid részletet a híres XII. Ének-ből

(176. laptól 192-ig)

Tizenkettődik Rész.

Delimán Kupidótúl sebhétvén Kumillához Nándor-Fehér-várrá mégyen ; de onnét a' táborban támadt zenebona miatt a' Tsászártúl vissza hivatának. Utjában kedvese meghalálózott.

Bujdosik Delimán tsak másod magával,
Birkózik, mint lehet számtalan gondjával
Sok búsulásinak küszkedik habjával,
Jár, kél az előbbi nagy bátorságával.

Egykoron leüle harmatos hajnalban,
Emelkedő dombon a' szellős árnyékban.
Eleiben tűnik Kupidó haragban,
'S ilyen szókat forgat nyelves ajakiban.

Talán meg kisebült már az én hatalmam,
 Hogy én ezt az embert megbirni nem tudom ?
 Talán nem olly erős az én nyilam 's ijom,
 Mint mikor megbirta Márst is az en karom ?

Igy folyván ez ének versei, eljut a Delimán és Kumilla híres jelenetéhez,¹ mely Csergicsnél terjengősebb, mint nagy elődjénél, mert a »jobbító« Kumilla levelét egy versszakkal megtoldja s így az egész levél elnyúlik tolla alatt. A betoldott versszak az eredeti 41. és 42-ik verse között áll, úgy azonban, hogy mind e két verse in mássá lesz. Ime a három versszak :

Mivel Isten néked győzhetetlenséget
 Adott 's öszve törhetsz minden ellenséget
 Én is bennem érzek nagy erőtlenséget
 Mutas nagy kegyelmet vagy kegyetlenséget.

Rabod vagyok — én is : Delimán ! imádlak.
 Mint tellyes — Uramat már örökre áldlak,
 Mint egy alávaló Szülemény szolgálalak
 'S ha ölni akarsz is szolgálni kívánlak.

De mint hogy tsak ellent állókat megtörni,
 Kardoddal tsak őket agyon szokod verni,
 Engem, a' ki ellent nem állok fogsz túrni,
 Sőt talán még — — — tőled fogok nyerni.

(Az utolsó verssor négy gondolatjele a kéziratban is úgy található, s nem jelent itt kibetűzhetetlen szótagokat.)

Az eredetiben a 47-ik versben Delimán Kumillához megy . . .

Nem késett sokáig a lágyult Delimán
 Végtelen örömét szívében hordozván ;
 Kumillához mégyen 's nálla lenni kíván
 Kupidó nyilától erre is hajtattván

Melly igen tudatlan az ember elméje :
 Ha előre látná, mi lesz jövendője
 Sok dolgokat félre kellene tennie ;
 Hámnak is Kumillát mostan kerülnie.

Láttam : egy-más utánn ti miképpen mentek ;
 De boldogtalanok azért mégis lesztok —
 Vajki [*sic* !] szörnyü tzérnát Párkák fonynak nektek
 Egyszer'smind el szakad minden örömetek.

Mit mondjak ezeknek ott öszvejöttökrül
 Szerelmes Ifjakknak lángó Szerelmekrül !
 Duplássák tsókjokat egymás szája körül
 Venus triumfusán kegyes Szivek örül.

Mint borostyán fával öszve kaptsolódik
 Mint kigyó oszlopra reá tsavarodik.
 Bakkhus levele is fára ragasztkodik
 Illy mód egymásra két Feniksz tsingolódik.

¹ A részlet Zrinyinél a XII. Ének 41-ik versétől az Ének végeig (111 vers). R. D.

Halgass immár Musám — Szultán táborában
 Sok idegen népség vagyon nagy lármában.
 Már nints főkapitán a' katonaságban
 Egyedül Kajmékán forgódik dolgában.

A Tizenötödik ének 14 verse végét, — a hol Zrinyi utolsó
 útjára kiöltözik — Csergics megmásítja s hozzá még négy vers-
 szakot is költ, emígyen:

— — — — —
 Egy kótsak tollat is szegeze sisakján.
 Jelt teve, hogy Zrini így minden ruháján.

Sőt a' mi még nagyobb, 's méltóbb bámulásra
 'S erős lelkeket is készített ájulásra
 Dolmányát — — — tollamnak nintsen ki írásra
 Ereje, nyelvemnek nintsen ki mondásra

Még fizetésérül gondol hóhéréának
 Két felül Sebjébe tzi fra dolmányának
 Száz aranyot téssen — Zrini jutalmának
 Örüljen, mond, ki lesz oka halálának

Melly tsoda ! Akhillest halál rettentette ¹
 Hektort félelembe ugyan ez ejtette,
 Világbiró Sándort úgy keserítette,
 Artzáját is folyó könyvbe föresztette.

Pompejus világot karddal hódította, (227. lap.)
 Hogy pedig halálnak kara markította [sic !]
 Egész Egyiptusig utját tágitotta,
 Éltét erőszakkal így hosszabbította.

De nem így tselekszik Szigetnek Hektora,
 Veszélyt ellenségnek készít az ő kara,
 Hajhászni magának éltet nem akara :
 Sőt még jutalomra méltó a' hóhéra.

Bezeg ! meg mutatta világ' tsodáltára.
 Hogy ő bátor szemmel nézhet a' halálra,
 És bátor öltözzék rettentő formára,
 Meg mutatja : mint kell menni bátorságra.

Meg gyújtá a' kintsét 's mind meg égetette
 Fegyverét az utánn szegrül le szedette.
 Sok közül Atyjáét leg kivált szerette,
 Oldalára eztet vitézül kötette.

*E' következő egynéhány verseket, tsak
 úgy iktattam ide mint az originálisban
 van, hogy az írásom e' miatt is heányos
 ne legyen.*

— — — — —
 Ül vala a Isten abban a' székében. (Zr. 18. v.)

— — — — —
 Szép hajnal, és mindent jóra bátoritott. (Zr. 53. v.)

¹ a' következő 4 vers a' jobbitóé. [Csergics megjegyzése.]

Vége a mennyei sereg' munkáinak. (232. lap.)

Zrini jól esmérvén végét életének (Zr. 54. v.)
Látván bátorságát öt száz vitézinek:
Mínhogy nem tűrheti erejét a tűznek,
Magával kárára viszi Törökségnek.

Igy folyik tovább a kirohanás leírása a kézirat 240. lapjáig, a hol a költemény az eredeti szó szerinti szövegében ér véget.

Csergics nem elégedett meg a Zrinyiász átdolgozásával, s ama két idillium megjobbításával, a melylyel munkáját bevezette. Átdolgozta kisebb költeménye néhányát. Ezek sora: *Attila; Buda; Szigeti Zrini Miklós; Deli Vid. Sárkovics; Radivoj és Juranics vajdák. Farkasics Péter; Feszületre; Arianna' sirára.*

Ez utolsót pedig végzi ilyenéknép:

Sem siet sem késik haragja Istennek — (250. lap.)
Hogy habhá lehessen teheti könyvemnek,
Hogy szélvészé legyen én enyelgémnek,
'S tégedet adjanak hajóstúl Tzeteknek.

VEGE.

die 24 9bris 1789.

Csergics munkájának megismerésére és birálatára, az ő helyének megjelölésére, melyet az irodalomban betölt, — úgy véljük — elegendő a fenti mutatóvány.

A mi költői jelentőségét megadja: Verselő készsége, forma-érzéke, nyelvének gazdagsága, nyilvánvalóvá válik azokból.

Munkájának eredménye nem több és nem kevesebb, mint Zrinyi átdolgozó elődeié: Kónyi-é és társaié. Az a lelkesedés, mely lelkükbe oltá az igyekezetet: a több, mint százada élt és verselt költőt saját koruknak élvezhetővé tenni, feltétlenül tiszteletet követel s érdemel s ha munkáik eredménye nem áll arányban igyekezetükkel, úgy az nem von le semmit abból a repektusból, a mivel irántuk kell, hogy viseltessünk.

Csergics Simon neve nem előzi meg társaiét, de nem is marad nagyon amazoké mögött.

REXA DEZSÓ.